

усіх науково-дослідних інститутів Національної академії правових наук України. Зокрема, Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку презентував основні досягнення своєї діяльності, серед яких проект «Технополіс П'ятихатки» та проект закону України «Про трансфер технологій», які покликані сприяти розвитку інноваційної діяльності України. Але науково-дослідна робота юриста не обмежується лише законотворчою діяльністю.

Враховуючи сьогодні збільшення рівня злочинності в Україні, необхідності у підвищенні показників ефективності правозахисної функції держави, виникає необхідність у розробленні криміналістичних методик розслідування окремих злочинів. Це зокрема стосується методики розслідування незаконних дій щодо майна, на яке накладено арешт, заставленого майна або майна, яке описано чи підлягає конфіскації. Адже така методика на сьогодні відсутня та є певні складності у застосування ст. 388 КК України, що регламентує кримінальну відповідальність за вчинення зазначеного виду злочинів. Розроблена методика сама по собі не буде впливати на якість слідчої діяльності, таку методику необхідно належним чином впроваджувати у практику слідчих підрозділів, довести до їх відома.

В результаті дослідження зазначеного питання можна визначити деякі проблемні аспекти впровадження здобутків криміналістичної науки в практику.

По-перше, підвищення професійного рівня слідчих є неможливим без високого рівня їх усвідомлення важливості вказаної діяльності, розуміння ними необхідності використання розроблених в криміналістичній науці методик розслідування злочинів. З іншого боку такі методики повинні бути практично корисні, базуватися на узагальненнях судово-слідчої практики по всій Україні та мати вигляд певного алгоритму (програми) дій, що спростить їх використання слідчим при розслідуванні конкретного злочину.

По-друге, при документальному оформленні впровадження конкретної методики розслідування постає логічне запитання: чи ведеться будь-якій облік розроблених та впроваджених методик, які схожі методики вже діють на практиці. Нажаль, жодного реєстру окремих криміналістичних методик сьогодні немає. Поки що в докторській дисертації Б.В. Щур лише запропоноване бачення щодо порядку реєстрації та атестації окремої криміналістичної методики та порядок ведення реєстру. Науковцем наводиться порядок, що передбачає введення у практичне застосування через нормативне визначення у підзаконних актах. Однак, ця пропозиція залишилась нереалізованою.

По-третє, відсутність єдиного, закріпленого в нормативних актах, порядку впровадження результатів науково-дослідних робіт з юридичних наук призводить до формалізації самого процесу впровадження здобутків у практику.

Таким чином, сьогодні відповідальність за практичні помилки слідчих, частково покладається й на науковців та законотворців, які для вирішення проблем впровадження в практику здобутків юридичною наукою, криміналістики зокрема, можуть зробити наступне. По-перше, регламентувати сам процес впровадження в практику окремих криміналістичних методик. По-друге, уникати формалізації таких впроваджень.

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ТА ІНТЕГРАЦІЯ НАУК ЯК УМОВА ОТРИМАННЯ ЯКІСНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ (КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ)

О.А. Самойленко

Розвиток науки і освіти є діалектичним процесом, в якому диференціація супроводжується інтеграцією, відбувається взаємопроникнення і об'єднання в

єдине ціле самих різних напрямів наукового пізнання миру, взаємодія різноманітних методів і ідей. В аспекті наук кримінального циклу про взаємозв'язок та вплив на освітню практику двох процесів – інтеграції та диференціації – наголошували В.Г. Лукашевич, Г.А. Матусовський, В.А. Журавель, В.А. Штофф та багато інших науковців.

Б.М. Кедров у своїх працях щодо формування наукових знань спирався на філософські позиції визначення суті інтеграції та диференціації. Так, інтеграція наук є конкретним вираженням синтезу наук як міждисциплінарного процесу їх злиття воедино, їх взаємного зв'язування. Диференціація наукового знання здійснюється як процес, що, або передуює інтеграції наук, або супроводжує їх інтеграцію. У першому випадку внаслідок диференціації відбувається подальше роз'єднання наук, у другому, навпаки, завдяки диференціації та через неї досягаються об'єднання і зв'язування наук, тобто їх синтез. Цей процес можна розглянути на прикладі криміналістичної науки.

Криміналістика як юридична прикладна наука, що вивчає закономірності збирання, дослідження, оцінки та використання доказів є по-суті міждисциплінарною наукою. Названі етапи процесу доказування складається із комплексу процесуальних дій і відносин, тому притаманні всім галузям процесуального права, зокрема кримінальному, господарському, адміністративному, цивільному тощо.

У процесі навчання юристів знання з наведених галузей права є спеціалізованими з урахуванням характеру майбутньої спеціалізації випускників. Диференціація у навчальному процесі проявляється в тому, що їхні знання цілеспрямовано поглиблюються у відповідних галузях права: для слідчих – у галузі кримінального процесу та криміналістики, для адвокатів, юрисконсультів – у галузі цивільного права та процесу, господарського права тощо.

Разом з тим, основним принципом базової юридичної освіти є поєднання загальних та спеціалізованих знань. Всім студентам надаються знання, необхідні для юриста будь-якого профілю, що складають базову основу юридичної освіти. Адже, як визначає Закон України «Про освіту» вища освіта забезпечує фундаментальну наукову, професійну та практичну підготовку. Тому криміналістика є дисципліною, яка вивчається на етапі підготовки бакалавра та магістра лише окремої спеціалізації (кримінально-правової, працівників слідчих підрозділів).

Варто наголосити, що сучасні досягнення криміналістики, а також їх безперервне вдосконалення з позицій застосування здобутків інших наук (психології, логіки, економіки, математики, кібернетики, прогностики, статистики) активізували процеси інтеграції та звернення до підгалузей її знань юристів різної спеціалізації. Так, суддям є корисною тактика судового розділу як підгалузь криміналістичної тактики, адвокатам – тактика захисту; для юристів незалежно від спеціалізації просто необхідні знання з теорії використання спеціальних знань в розслідування або доказуванні правопорушень, питання судової психології, психіатрії, медицини, що мають прямий зв'язок з кожним розділом криміналістики. Тож, судова, адвокатська, слідча, оперативно-розшукова та інші форми юридичної діяльності тим чи іншим чином пов'язані із застосуванням криміналістичних знань. Це свідчить про інтеграційний характер криміналістичної науки в системі юридичних знань.

Таким чином, можна припустити, що однією з умов якісної вищої юридичної освіти є включення до навчальних програм всіх рівнів вищої юридичної освіти дисциплін, що мають інтеграційний характер, зокрема й криміналістики. Остання є змістом правової діяльності, тоді як галузі процесуального права є формами

такої діяльності, що повинно бути покладено в основу диференціації юридичних наук.

ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОПРОЕКТНОГО ТА ЗАКОНОДАВЧОГО ПРОЦЕСУ З ПОЗИЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ

І.С. Щебетун

Серед основних проблем законодавчого процесу в Україні – його слабка прогнозованість, зловживання депутатами правом законодавчої ініціативи у поєднанні з недостатньо активною роллю уряду у законодавчому процесі, збільшення функціонального навантаження на Апарат Верховної Ради України через зростання кількості законопроектів, що вносяться на розгляд законодавчого органу, та необхідність їх швидкого прийняття та інші.

У країнах ЄС широко впроваджуються різні методики оцінки регуляторного впливу законопроектів (regulatory impact assessment), практика публічного обговорення (у тому числі й через мережу Інтернет) законодавчих ініціатив ще до їх внесення на розгляд законодавчого органу, механізми публічних консультацій з широким колом зацікавлених суб'єктів під час підготовки проектів до розгляду законодавчим органом. При цьому акценти в діяльності законодавчого органу зміщені із законотворення на парламентський контроль.

Та кількість законів, яка приймається наразі Верховною Радою України, надзвичайно велика. Для прикладу, у Фінляндії за рік приймають близько 20 законів. Але в нас є ще одна проблема: закони не можуть самостійно реалізуватися. Для цього розробляють спеціальні плани Кабміну й низку підзаконних актів. У тій таки Фінляндії закон, на виконання якого потрібно ухвалити ще низку допоміжних документів, вважається дефектним. У нас, навпаки, жоден закон нині самостійно не регулює суспільних відносин. Також з'являється багато законів, які не містять норм у класичному розумінні, а отже, й виконати їх неможливо, а якщо й можливо, то норми все одно нечіткі. Тому потрібно імплементувати до законодавчої діяльності наявні на сьогодні наукові здобутки.

Ще одна нетипова для країн ЄС (як і Європи загалом) українська практика – можливість внесення законопроектів на заміну раніше поданих. За загальним правилом після реєстрації законопроекту суб'єкт права законодавчої ініціативи може лише його відкликати, однак не замінити новим. Відсутність такої практики у європейських державах має логічне пояснення: якщо урядом, комітетами або підрозділами апарату парламенту розпочато проведення експертизи внесеного проекту, його заміна іншим проектом фактично знівелює результати проведеної експертної роботи. А це, у свою чергу, навряд чи сприятиме ефективному використанню кадрових, фінансових та організаційних ресурсів органів державної влади, на експертизу яких надсилаються законопроекти. Крім того, можливість постійної заміни внесених проектів новими сама по собі не стимулює депутатів до внесення якісних проектів, адже спочатку парламентар може внести на розгляд парламенту недосконалий проект, дочекатись експертних висновків на нього, після цього – замінити іншим проектом з формальним врахуванням попередніх висновків.

Саме тому можливість внесення на розгляд Верховної Ради України законопроектів на заміну раніше поданих слід прямо заборонити, передбачивши внесення до Регламенту відповідних змін.